

Współczesność – powtórzenie wiadomości cz. 2

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Współczesność – powtórzenie wiadomości cz. 2

Francis Bacon, *Trzy studia do portretu Henrietty Moraes*, 1963

Źródło: Wikiart, tylko do użytku edukacyjnego.

Jacy autorzy wywarli największy wpływ na kształt światowej literatury współczesnej? Jakie powieści i dramaty stanowią kanon, który powinien znać każdy wykształcony człowiek? Jak można opisać polską prozę i poezję współczesną i jakie znaczenie ma tu kontekst historyczny?

Znajomość wybitnych dzieł najważniejszych pisarzy ukazuje bogactwo tematyki i poszukiwań artystycznych literatury, która choć odzwierciedla myślowe trendy epoki, zawsze tworzona jest przez jednostki. Wielość manifestów, czynniki społeczno-polityczne i zróżnicowanie pokoleniowe w określaniu misji literatury są pomocne w tworzeniu typologii. Jednak to konkretne dzieła stają się kamieniami milowymi w rozwoju prozy, poezji i dramatu – ich wartość i oryginalność często bierze się z odwagi wykraczania poza aktualne nurty, obowiązujące poetyki i sposoby myślenia.

Twoje cele

- Wymienisz najważniejszych przedstawicieli światowej literatury współczesnej.
- Scharakteryzujesz współczesną prozę i poezję polską.
- Podasz przykłady dzieł reprezentatywnych dla światowej i polskiej literatury współczesnej.

Przeczytaj

Współczesną literaturę, podobnie jak sztukę, charakteryzuje wielość kierunków i prądów. Jednym z wyraźniejszych w ostatnich latach jest [postmodernizm](#), który jednak czas największej popularności zdaje się mieć za sobą. Można mówić o rozluźnieniu wszelkich reguł kompozycyjnych, czy też o zwątpieniu w obiektywne i nienaruszalne dotąd prawdy, jednak dzieje współczesnej literatury najłatwiej opisać poprzez prezentację najwybitniejszych jej przedstawicieli.

Bohumil Hrabal (1914–1997)
Pisarz czeski, w swojej nowatorskiej prozie nawiązujący do surrealizmu i twórczości J. Haška. Z dystansem, humorem i łagodną ironią tworzy obraz Pragi, w której mieszkał przez większość życia. Do jego najbardziej znanych utworów należą: opowieść z czasów wojny <i>Pociągi pod specjalnym nadzorem</i> , <i>Zbyt głośna samotność</i> , <i>Obsługiwałem angielskiego króla</i> .
Gabriel Garcia Márquez (1927–2014)
Julio Cortázar (1914–1984)
Ernest Hemingway (1899–1961)
William Faulkner (1897–1962)
George Orwell (1903–1950)
Umberto Eco (1932–2016)
Samuel Beckett (1906–1989)
Eugène Ionesco (1912–1994)
Friedrich Dürrenmatt (1921–1990)

Pomnik Georga Orwella, Londyn

Źródło: Ben Sutherland, Flickr, licencja: CC BY 2.0.

Polską literaturę współczesną najłatwiej przedstawić jako twórczość następujących po sobie pokoleń, wkraczających do sztuki z innym programem artystycznym i postawą wobec świata. Ten pokoleniowy obraz nie obejmuje zasadniczo literatury wojennej (tylko częściowo) i emigracyjnej (wydzielonej na zasadzie geograficznej, miejsca tworzenia i wydawania, wynikającego z warunków politycznych). Skłonność do tworzenia grup pokoleniowych wykazywali przede wszystkim poeci. Prozaicy i dramatopisarze w mniejszym stopniu wpisują się w ten schemat.

Słownik

fantastyka

gatunek literacki i filmowy obejmujący dzieła, których świat przedstawiony odbiega od rzeczywistości za sprawą wprowadzenia elementów nadprzyrodzonych lub nieznanych technologii

nowomowa

termin użyty przez G. Orwella w powieści *Rok 1984*; oznacza język propagandy politycznej, który ma na celu manipulowanie społeczeństwem, narzucanie mu jedynie słusznego obrazu rzeczywistości. Nowomowa charakteryzowała się: stosowaniem sloganów, stereotypów, operowaniem wyrazistymi kontrastami (my – oni, swój – wróg, postęp – zacofanie, światopogląd naukowy – ciemnota i zabobon itp.), ubogim, skonwencjonalizowanym słownictwem, używaniem gotowych frazesów,

wyrażeń-wytrychów (nadających się do każdej wypowiedzi). W nowomowie wiele słów było zakazanych, np. strajk, kryzys

postmodernizm

nurt w sztuce rozwijający się w latach 60. i 70. w USA, charakteryzujący się poszukiwaniem innych środków oddziaływania artystycznego niż awangardowe. W latach 80. przybrał cechy ruchu europejskiego, nawiązującego do myśli Nietzschego o zmierzchu europejskiej kultury i cywilizacji, wyczerpaniu się jej możliwości. W związku z tym postuluje się czerpanie z innych kultur, przejmowanie innych wrażliwości i światopoglądów, ich całkowite równouprawnienie (tj. pluralizm i relatywizm). W literaturze postmodernizm cechuje nieskrępowane łączenie stylów, tradycji, motywów, sięganie do innych tekstów kultury i osadzanie ich we własnych, nowych kontekstach (intertekstualność), ostentacyjny autotematyzm, grę z czytelnikiem. Za prekursorów uznaje się Borgesa, Becketta, Nabokova, za najwybitniejszych przedstawicieli: Vonneguta, Marqueza, Eco

realizm

(łac. *realis* – prawdziwy) – wieloznaczny termin funkcjonujący w literaturze i sztuce, oznaczający tendencję charakteryzującą się dążeniem do maksymalnego zbliżenia dzieła literackiego czy dzieła sztuki do rzeczywistości i jej jak najlepszego, zgodnego z prawdą odwzorowania (*mimesis*) oraz obiektywnego przedstawienia świata rzeczywistego w utworze literackim; także: kierunek literacki, ukształtowany we Francji w połowie XIX wieku i dominujący w ówczesnej literaturze europejskiej aż do pojawienia się symbolizmu

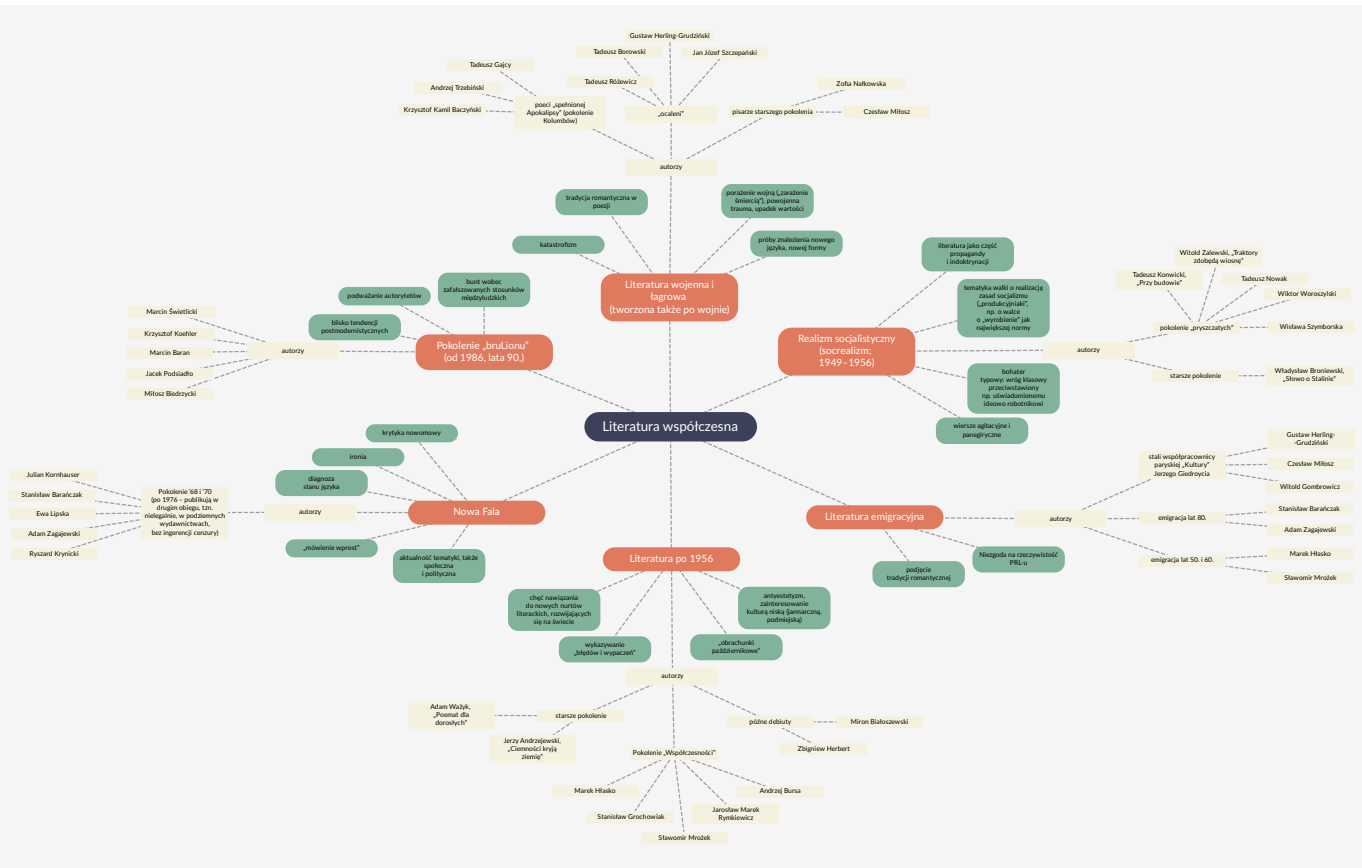
teatr absurdu

nurt awangardowy w dramacie XX w., głównie lat 50. i 60., charakteryzujący się pesymistyczną wizją świata (częściowo zbieżną z egzystencjalizmem). Człowiek jest istotą wyobcowaną, całkowicie samotną, skazaną na niezrozumienie (brak możliwości prawdziwej komunikacji). Dramaty tworzone w tym nurcie są antyrealistyczne, postaci są typami, bohaterem staje się sam język (akcja polega na prowadzeniu dialogu). Twórcy posługują się chętnie metaforą, parabolą, groteską. Do prekursorów teatru absurdu zalicza się: A. Jarry'ego, Witkacego, W. Gombrowicza, a do jego przedstawicieli: S. Becketta, E. Ionesco, H. Pintera, V. Havla, S. Mrożka i T. Różewicza

Mapa myśli

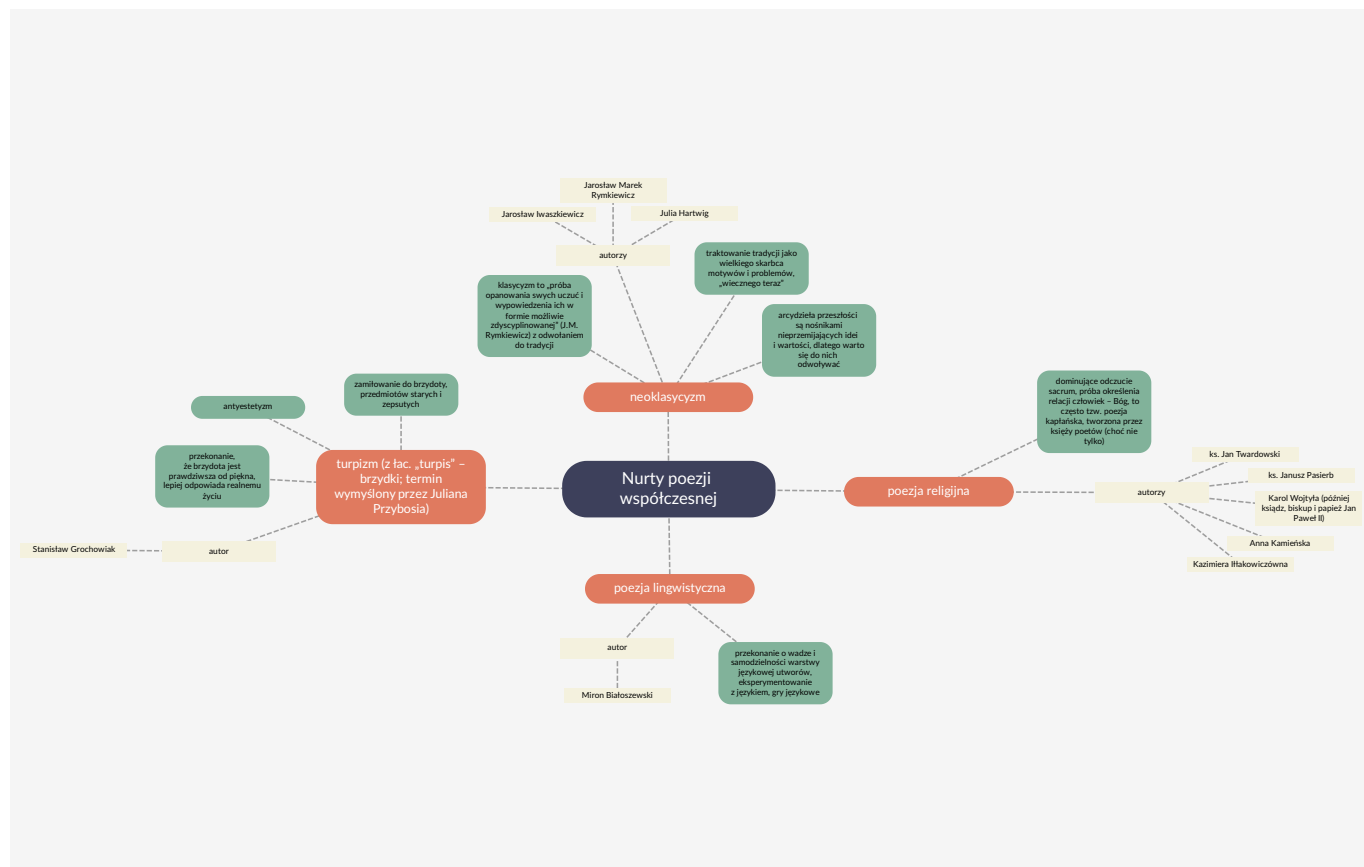
Polecenie 1

Bazując na informacjach zawartych na mapach myśli, scharakteryzuj główny rys literatury współczesnej.

Polecenie 2

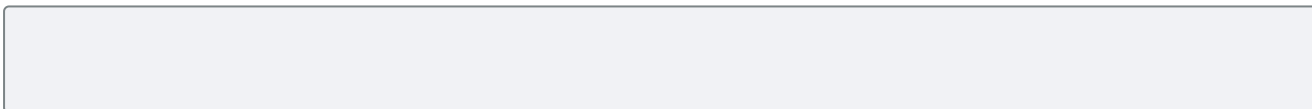
Uzupełnij mapy myśli o przykłady dzieł poszczególnych autorów.

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Zapoznaj się z galerią polskich prozaików i dramatopisarzy współczesnych. Określ gatunki literackie oraz tematy, jakie podejmowali oni w swoich dziełach.

Jerzy Andrzejewski, 1949

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jak przejawiał się postmodernizm w literaturze współczesnej.

Ćwiczenie 1

Dopasuj do poszczególnych grup literatury współczesnej ich charakterystyczne elementy.

Pokolenie „bruLionu”

tendencje postmodernistyczne

krytyka nowomowy

propaganda i indoktrynacja

Literatura wojenna i łagrowa

bunt wobec rzeczywistości PRL-u

nawiązywanie do nowych nurtów

Socrealizm

trauma, upadek wartości

katastrofizm

ironia

antyestetyzm

Literatura emigracyjna

wiersz agitacyjny

podważanie autorytetów

Literatura po 1965

Nowa Fala

Ćwiczenie 2

Zaznacz cechy nowomowy.

☐

stosowanie wyszukanego słownictwa

☐

obiektywne przedstawienie świata rzeczywistego

☐

podejmowanie tematów tabu

☐

operowanie kontrastami

☐

narzucanie społeczeństwu obrazu rzeczywistości

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Współczesność – powtórzenie wiadomości cz. 2

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wymienisz najważniejszych przedstawicieli światowej literatury współczesnej;
- scharakteryzuje współczesną prozę i poezję polską;
- poda przykłady dzieł reprezentatywnych dla światowej i polskiej literatury współczesnej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- z użyciem komputera;
- ćwiczeń przedmiotowych.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- e-podręcznik;
- tablica interaktywna lub rzutnik;
- komputery z dostępem do internetu dla uczniów;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji**Faza wprowadzająca:**

1. Nauczyciel prosi, aby uczniowie opowiedzieli o wydarzeniach historycznych związanych z epoką współczesności (nawiązują tym samym do powtórzenia współczesności – cz. 1 lekcji). Następnie indywidualnie czytają informacje w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prezentuje za pomocą rzutnika mapę myśli z e-materiału. Uczniowie w parach, bazując na tych informacjach, charakteryzują ogólnie literaturę współczesną. Uzupełniają też mapy myśli o przykłady dzieł poszczególnych autorów.

2. Uczniowie zapoznają się z galerią polskich prozaików i dramatopisarzy współczesnych. Określają gatunki literackie oraz tematy, jakie podejmowali w swoich dziełach. Opisują także, jak przejawiał się postmodernizm w literaturze współczesnej. Mogą również korzystać dodatkowo z telefonu z dostępem do internetu.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie tworzą mapę myśli związaną z powtórzeniem wiadomości o współczesności. Umieszczają na niej odniesienia do literatury współczesnej. Następnie wykonują ćwiczenia zamieszczone w sekcji „Galeria interaktywna”.

Praca domowa:

1. Jak można opisać polską prozę i poezję współczesną i jakie znaczenie ma tu kontekst historyczny? Zredaguj wypowiedź na co najmniej 200 słów.

Materiały pomocnicze:

- Błoński J. *Autoportret Polaka w literaturze XX wieku*, 1979.
- P. Czapliński, P. Śliwiński, *Literatura polska 1976–1998*, Kraków 1999.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Mapa myśli” do podsumowania lekcji.